

1. Készítse el a **megfog** ige szabályos, értelmező szótár jellegű szócikkét! A formailag is szabályos szócikkben legalább öt különböző jelentést adjon meg!

7	
---	--

2. A kétféle játékos meghatározás egyetlen szóalakot rejt. Vajon mi a közös szó? Milyen jelentéstani fogalom a játékosság alapja?

a) harcias nőszemély – azon a másikon: _____

b) időmérő – cövekre: _____

c) vésne – síkság: _____

A jelentéstani fogalom: _____

4	
---	--

3. Nyelvünk szép hangzású szavai időnként felbukkannak, majd eltűnnek megint. Ezek közé tartozik a szövegrészletekben aláhúzott is. Határozza meg szabályszerűen a szó jelentését a részletek alapján! Melyik nyelvből kerülhetett át nyelvünkbe? Milyen stílusminősítéssel illetné ezt a szót?

„Némely horvát dávorit nagytorkal kezdé

Némely hajdu táncot fegyverrel szökdösé.”

(Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, 1651.)

„Duna vizén lefelé úsz a ladik,

A ladik,

Róla hejje-hujja, szitok–átok, dávor

Hallatik:

„Juhaj! Közel már Alexinác, Knyazevác:

Engem Kevi–Rác, többet ugyan sose látsz!”

(Arany János: Népdal, 1877.)

„Szókratész ugyan frissen megfürödve és felsaruzva érkezik – ő távol tartotta magát az előző napi dávoriától –, de a többiek még igencsak kókadoznak.”

(Cserna–Szabó András: Levin körút, 2004.)

A szó jelentése: _____

Melyik nyelvből kerülhetett át nyelvünkbe: _____

Stílusminősítése: _____

4	
---	--

4. *Internet – számítógépes világhálózat – világháló – háló – net*

Jellemezze ezt a szócsoportot az alábbi szempontok szerint:

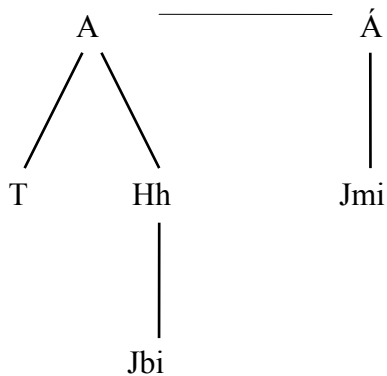
a) Milyen kapcsolat van a szavak között?

b) A szókincsbővítés milyen módjait tükrözik ezek a szavak? (Nevezzen meg legalább négyet!)

c) Mit állapíthatunk meg e szavak nyelvhasználati köréről?

8	
---	--

5. Milyen mondatot rejt az ágrajz? Adjon meg egy lehetséges mondatot, majd írja be az ábrába a találatát!

6	
---	--

6. Határozza meg az alábbi mondatok szerkezetét és fajtáját! Válaszát valamennyi főmondat szó szerkezeti elemzésével ellenőrizze! (Megadandó: állítmány, alany, a mellékmondat fajtája)

a) Annyi volt az alma, mint tavalý.

b) Annyi alma volt, mint tavalý.

c) Nem lesz annyi az alma, mint tavalý.

d) Annyi sem maradt, mint tavalý.

6	
---	--

7. Állítsa helyre a szöveget a mondatok helyes sorrendjének a megtalálásával! Az első mondat a megfelelő helyen van, a többi jelölje meg az ábécé soron következő betűivel (B, C, D, E, F)!

[A] Egy álláspont szerint az európai gondolkodásmódot jelenleg három alapvető szellemi irányzat, illetve szemléletmód határozza meg. [...] A természettudomány ugyanis nem jutott el olyan szintre, hogy a materializmus–idealizmus vitában tudományosan megalapozott, egyértelmű, végleges álláspontot tudjon kialakítani. [...] A természettudósok ezért gyakran végső, alapvető, tudományosan még nem tisztázott – és esetleg soha nem is tisztázható – kérdésekben semleges, várakozó álláspontra helyezkednek. [...] Ezek: a kereszténység, a modern materializmus és a természettudományos gondolkodásmód. [...] Sigmund Freud szerint pl. a természettudós olyannak igyekszik megismerni a világot, amilyen az a valóságban, a filozófus pedig olyannak igyekszik lefesteni a valóságot, amilyennek látni szeretné. [...] Az utóbbi kettőt semmiképpen sem szabad azonosnak gondolni.

5	
---	--

8. Milyen retorikai–stilisztikai eszközöket alkalmaz az író az alábbi részletben? (A szövegből vett példákkal igazolja választát!)

Mégis: előadódik néha, hogy szerettünkről készült fotó akad kezünkbe, és bizony meghökkenünk:

Ez lenne az?!

Ez a csámpás, ferdeképű, sebhelyes?

Ez lenne a mienk?

Ez bizony, sajnos, nem sajnos, ez az.

Valami ilyesmit érezhetünk Révész Tamás budapesti fotográfiáit kézbe véve.

Hökkenve nézünk: ez lenne Budapest? Ez lenne a mi városunk? Ez a befejezetlen, tökéletlen, aránytalan, sebekkel borított, fáradt, szomorú, szegény?

És bólintunk is rá azonnal: ez bizony.

Ez kész, egész, harmonikus, egészséges, lüktető, fiatal, gazdag.

Mert – ez süt a fekete–fehér fotókról – Budapest is–is város.

(Bächer Iván: Is–is város)

9. Milyen stílusformáló szerepe van a köznyelvtől eltérő nyelvi (nyelvjárási) sajátosságoknak az alábbi versrészletben? Milyen egyéb stílusesszközöket ismer fel a szövegben? Hozzon mindegyikre egy-egy példát is!

Kis sömlyék szélin tehenek legelnek
Fakó sárgák a lompos alkonyatban,
A szürke fűzfák egyre komorabban
Guggolnak a bús víz holt ága mellett.

Távolba néznek és a puszta távol
Egy gramofon zenéjét hozza nékik,
Rikácsolón, rekedten iderémlik,
A pocsótában egy vén kácsa gázol.

(Juhász Gyula: Magyar táj, magyar ecsettel)

10. Az alábbi példák az ősmagyar korra kialakult nyelvi jelenséget mutatnak.

A/ Melyek ezek?

a) uuaru – olv. βaru, jelentése 'vár'

hodu – olv. χodu, jelentése 'had'

licu – olv. liku, jelentése 'lyuk'

b) házam, könyved, almátok (idegen nyelven pl. my house, mein Haus)

c) látok – látom; látsz – látod; lát – látja

d) hegyezi a fülét, kapkodja a lábát, mereszti a szemét

B/ Mely jelenségek élnek ma is? (Írja ide a megfelelő szócsoportok betűjelét!)

11. Tegye át tartalmilag minél pontosabban mai magyar nyelvre ezt a régi szöveget! Keressen benne eltéréseket a régi nyelvhasználat és a mai között, s az eltérések lényegét, nyelvi, nyelvtani jellegét nevezze is meg (pl. így: megváltozott a szó szófaja, névmásból névelővé vált)!

„Huszon nyolczadik Articulus: Ha valamelly Gyümölcs fa Szomszéd Szöllejében hullatna, ollyatin gyümölcs Szomszédé fog lenni, Kezével mindazáltal ha az fáról le szedheti az fának gazdája Szabad legyen, de az Barázdában hullott gyümölcsöt Szomszédgyával föl osztani tartozik, a'ki ezt meg nem tartaná büntetése egy forint.”

(A szőlősgazdák 1764-ben Hántán ilyen szabályokkal fektették írásba, hogy mit szabad tenni a Szőlőhegyen)

A szöveg mai magyar nyelven: _____

Eltérések a régi és a mai nyelvhasználat között: _____

6

12. Lektorálja az alábbi újságszöveget! Javítsa ki a benne levő helyesírási és nyelvhelyességi hibákat!

A vadászat és a természetvédelem közötti kapcsolat még ma is ellentmondásokkal sújtott. Jogosan támaszt társadalmi felháborodást egyes külföldi bérvadászok magyarországi garázdálkodása – nem ritkán hazai segítők közreműködésével. De a vadászatra és a vadásztatásra azomban mégis szükség van, hiszen a vadállomány szabályozásának természetes lehetősége gyakorlatilag megszűnt – ezért emberi beavatkozás lett szükséges. Az ökológiai szemléletű fentartható vadgazdálkodásnak a gyakorlati megvalósítása jelentős előrelépést kínál az ellentmondások tekintetében, amelyik nem nélkülözheti a korszerű jogi valamint erkölcsi, etikai értékek hiánytalan érvényesítését sem.

Helyesírási hibák kijavítva: _____

15	
----	--

ÉRTÉKELÉS

Sor- szám	A feladat típusa	Elérhető pontszám	Elért pontszám (A javító tanár tölti ki)	Jóváhagyott pontszám (Az OKTV bizottság tölti ki)
1.	Szókészlettan / jelentés	7		
2.	Szókészlettan / jelentés	4		
3.	Szókészlettan / jelentés	4		
4.	Szókészlettan / jelentés	8		
5.	Leíró nyelvtan / mondattan	6		
6.	Leíró nyelvtan / mondattan	6		
7.	Szövegtan	5		
8.	Retorika / stilisztika	5		
9.	Stilisztika	15		
10.	Nyelvtörténet	7		
11.	Nyelvtörténet	6		
12.	Helyesírás/ nyelvhelyesség	12		
13.	Szövegalkotás	15		
Összesen:		100		